

θέσεων τῆς νεωτέρας κριτικῆς περὶ τοῦ Σοφοκλείου κειμένου καὶ ἀποδεικνύουσα αὐτάς, κατὰ τε τὴν ἀντίληψιν περὶ τοῦ στέμματος τῶν κωδίκων καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῆς δραστηριότητος τῶν Βυζαντινῶν λογίων, ἀσαφεῖς, ἐλλιπεῖς ἢ καὶ ὀστηρίκτους, προάγεται εἰς ἐξαντλητικὴν σπουδὴν τοῦ παραδοθέντος ὕλικου δεκαενέα χφφ., εἰς τὴν ὑπόμνησιν τῆς συμβολῆς τῶν ἀφανῶν λογίων πρὸ τῆς Παλαιολογίου Ἀναγεννήσεως καὶ εἰς τὴν προσπάθειαν ἐπιγύσεως νέου φωτὸς ἐπὶ τῶν δυσιάτων σημείων τοῦ κειμένου. Ἡ πλήρης ἀντιβολὴ τῶν κωδίκων ἀποτελεῖ πολυτιμον ἀπόκτημα διὰ πάντα σπουδαστὴν τοῦ Σοφοκλέους, πλήρες κριτικὸν ὑπόμνημα εἰς τὸν Αἴαντα, τὴν Ἡλέκτραν καὶ τὸν Οἰδίπουν Τύραννον, ὅπερ ἀντικαθιστᾷ τὰ ἐλλιπῆ καὶ πολλάκις ἐσφαλμένα κριτικὰ ὑπομνήματα τῶν ἐν χρήσει στερεοτύπων ἐκδόσεων. Πληροφορούμεθα, ὅτι ὁ κ. Dawe ἔχει ἤδη παρασκευάσει διὰ τὸν ἐκδοτικὸν οἶκον Teubner τὸ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐνταῦθα κρινομένης ἐργασίας διορθωθὲν κείμενον τοῦ Σοφοκλέους, ἐπικεῖται δὲ ἡ ἔκδοσις τοῦ τόμου τοῦ περιέχοντος τὸν Αἴαντα, τὴν Ἡλέκτραν καὶ τὸν Οἰδ. Τ. περὶ τὰ τέλη τοῦ 1974. Ἐν ἀναμονῇ τῆς ἐκδόσεως ταύτης εὐχόμεθα ὅπως ὁ κ. Dawe ἐπεκτείνῃ τὰς ἐρεῖνας του καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν δραμάτων τοῦ Σοφοκλέους, ὥστε νὰ συντελεσθῇ ἐκ νέου ἡ πλήρης ἔκδοσις τοῦ ποιητοῦ, νέος κρῖκος αὐτὸς εἰς τὴν μακρὰν ἄλυσιν λαμπρῶν ἐκδόσεων ἐκπορευομένων ἐκ τῆς φαεινῆς ἐστίας τῶν κλασσικῶν σπουδῶν, τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Cambridge.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, Διδ. Φ.

* *

IVOR LECLERC, *The Nature of Physical Existence*, New York, Humanities Press, σελ. 381.

Ἡ ἐν ἐπικεφαλίδι μελέτη τοῦ κ. Leclerc, καθηγητοῦ τῆς Φιλοσοφίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Επογοῦ τῆς Γεωργίας, παρουσιάζει τὰς βασικὰς ἐκεῖνας φιλοσοφικὰς ἐννοίας, αἱ ὁποῖαι σχετίζονται πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐξέλιξιν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, τὴν διατύπωσιν τῶν περὶ φύσεως νόμων καὶ θεωριῶν ὡς καὶ τὴν θεμελίωσιν τούτων. Ἡ γνώσις τῶν ἐννοιῶν αὐτῶν καθίσταται ἐπιτακτικὴ σήμερον, ὅτε ἡ ἐπιστημονικὴ σκέψις ἀπεμακρύνθη σημαντικῶς ἀπὸ τὰς περὶ φύσεως θεωρίας πού εἶχον γίνεαι ἀποδεκταὶ κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ πού ἐθεωροῦντο θεμελιώδεις πρὸ δύο αἰῶνων.

Ὁ συγγραφεὺς μὲ τὴν ἐργασίαν του αὐτὴν μᾶς προσφέρει ὄχι μόνον μίαν συστηματικὴν ἐκθεσιν τῶν σπουδαιότερων φιλοσοφικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν θεωριῶν περὶ φύσεως τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἱστορικὴν ἀνέλιξιν καὶ προσέλευσιν τῶν ἐν λόγῳ θεωριῶν, διὰ τῆς ἀνευρέσεως τῆς αἰτιώδους σχέσεως πού ὑπάρχει μεταξὺ τῶν συγχρόνων θεωριῶν καὶ τῶν προγενεστέρων των, ἰδίᾳ δὲ τῶν περὶ φύσεως θεωριῶν τοῦ 16ου καὶ 17ου αἰῶνος.

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς ὡς ἄνω μελέτης του ὁ κ. Leclerc ἐκθέτει τὰς σπουδαιότερας περὶ ἀπίρου θεωρίας, αἱ ὁποῖαι ἀποκαλύπτουν τὴν μεγάλην σημασίαν πού εἶχον αὐταὶ διὰ τὴν διαμόρφωσιν τῶν ἐννοιῶν τῆς φυσικῆς καὶ τὴν κατανόησιν τοῦ φυσικοῦ κόσμου.

Εἰς τὸ δεῦτερον μέρος ἐκτίθεται ἡ πραγματοποιηθεῖσα ἐρευνα ἐπὶ τῶν ἐννοιῶν καὶ ἀντιλήψεων περὶ φύσεως κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα, μὲ ἰδιαιτέραν ἔμφασιν ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν διαφόρων ἀντιλήψεων περὶ ὕλης. Ἀποτελεῖ δηλαδὴ τὸ μέρος αὐτὸ

μίαν ιστορικήν ἔκθεσιν τῶν μεταβολῶν τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν κατανόησιν τῆς ὕλης καὶ τῶν διατυπωθειῶν θεωριῶν περὶ τῶν στοιχείων καὶ τῶν χημικῶν ἐνώσεων κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα.

Εἰς τὸ τρίτον μέρος ὁ συγγραφεὺς ἐπιχειρεῖ μίαν λεπτομερῆ ἀνάλυσιν τῶν νεωτέρων ἀντιλήψεων καὶ θεωριῶν περὶ φύσεως. Μεταξὺ τούτων περιλαμβάνονται αἱ ἀναλύσεις τῶν ἐνοιῶν τῆς κινήσεως, τόπου, κενοῦ καὶ χώρου. Ἐπίσης περιλαμβάνεται ἡ κατὰ τὴν νεωτέραν περίοδον διατύπωσις τῆς ἀτομικῆς θεωρίας ὡς καὶ τὰ περὶ συστάσεως τοῦ συνεχοῦς. Κατὰ τὴν ἀνάλυσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ἐνοιῶν αὐτῶν ἀναφέρονται αἱ θεωρίαι περὶ ὕλης ἐπιφανῶν φιλοσόφων καὶ διανοουμένων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅπως τοῦ Galileo, Gassendi, Descartes καὶ Newton.

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Leclerc τελειώνει μὲ μίαν κριτικὴν ἐπανεξέτασιν τῶν βασικῶν ἐνοιῶν περὶ φύσεως τῶν προγενεστέρων περιόδων καὶ τὴν διατύπωσιν μιᾶς συγχρόνου θεωρίας περὶ φύσεως, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ καὶ τὸ αἶτημα τῶν κειρῶν μας. Τὰ ἀπορασιςτικῆς σημασίας διὰ τὴν φυσικὴν ἐπιστήμην προβλήματα, ὅπως ὕλης, σώματος, ἐκτάσεως, κινήσεως, οὐσίας, σχέσεως, ἐνεργείας, συνεχοῦς, πέρατος καὶ ἀπείρου, ἐξετάζονται εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ κατὰ διαλεκτικὸν τρόπον κατ' ἀντιπραβολὴν πρὸς τὰς ἀντιστοιχοῦς θέσεις τοῦ Ἀριστοτέλους, Descartes, Leibniz, Kant καὶ Whitehead. Ἐν τέλει, ὁ καθηγητῆς κ. Leclerc, προβαίνει εἰς γενικὴν ἀνακεφαλαίωσιν τῆς θέσεώς του καὶ διατυπώνει τὰ συμπεράσματά του.

Περαίνοντες τὸ σύντομον τοῦτο βιβλιοκριτικὸν σημείωμα δυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ ιστορικὴ καὶ θεματικὴ εὐρύτης τοῦ ἀντικειμένου ἐρεῦνης τοῦ συγγραφέως, τοῦ ἐπέτρεψεν νὰ φθάσῃ εἰς σημαντικὰς κενοτομίας σχετικῶς μὲ τὴν θεώρησιν τῆς φύσεως καὶ εἰς ἐπανερμηνείαν, κατ' ἀκολουθίαν, τῆς διανοήσεως τοῦ παρελθόντος.

ΛΕΩΝΙΔΑΣ Κ. ΜΠΑΡΤΖΕΛΙΩΤΗΣ

* *

A. NICEV, **L'énigme de la catharsis tragique dans Aristote**, Sofia, Editions de l'Acad. Bulgare des Sciences, 1970, σχ. 8ον, 252 σσ.

Ἡ ἰδέα τῆς τραγικῆς καθάρσεως παραμένει ἀίνιγμα, κατὰ τὸν συγγραφέα, παρὰ τὰς ἀναριθμήτους μελέτας πού ἔχουν δημοσιευθῆ ἐπὶ τοῦ θέματος. Ὁρθότατα, ἀπὸ ἀπόψεως μεθοδολογικῆς, ἡ ἐρευνά του ἐκκινεῖ ἀπὸ τὸν Πλάτωνα, μάλιστα δὲ ἀπὸ τὴν ἐξέτασιν ἐνοιῶν ὡς ἡ τῆς μιμήσεως. Τὸ βιβλίον διαιρεῖται εἰς δεκάτεσσα κεφάλαια τῶν ὁποίων προτάσσεται κατατοπιστικὴ εἰσαγωγή. Τὸ πρῶτον κεφάλαιον ἀναφέρεται εἰς τὰ δεδομένα ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ Ἀριστοτέλης στηρίζεται προκειμένου νὰ διαιυπώσῃ τὴν περὶ τραγικῆς καθάρσεως θεωρίαν του. Δεδικαιολογημένως γίνεται ἀναφορὰ εἰς τὴν πλατωνικὴν κριτικὴν κατὰ τῶν ποιητῶν, εἰς τὰς σχέσεις μεταξὺ τῆς ἐνοίας τῆς μιμήσεως καὶ τῆς θεωρίας τῶν ἰδεῶν, καὶ εἰς τὴν θέσιν τῆς τραγωδίας ὡς τέχνης μιμητικῆς. Τὸ δεύτερον κεφάλαιον, τὸ καὶ σπουδαιότερον, ἀναφέρεται εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν θεωρίαν τῆς καθάρσεως, ἡ δὲ πορεία τῆς ἐρεῦνης εἶναι ἐμφανῶς ἀναλυτικὴ ἐν αὐτῷ, καθ' ὅσον ἐξετάζονται αἱ σημασίαι καιρίαν τινῶν συγγενῶν ἐνοιῶν. Οὕτω ἀναλύεται ὁ ἀριστοτελικὸς ὀρισμὸς τῆς τραγωδίας, ἡ γραμματικὴ ἀποψις τῆς ἐκφράσεως «κάθαρσις παθημάτων», ὡς καὶ αἱ σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὰς ἐνοίας «παθήματα», «ἔλεος», καὶ «φρό-